

zaterdag

26.03.2011

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door
Yves Knockaert

deFILHARMONIE

Sibelius & Prokofiev. De zevendes

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Als modern, stilistisch flexibel symfonieorkest bezit deFilharmonie een artistieke souplesse die toelaat om meerdere stijlen – van klassiek tot en met hedendaags – op een historisch verantwoorde wijze te vertolken. Dankzij eigen concertreeksen in grote zalen bekleedt het orkest een unieke positie in Vlaanderen. Naast reguliere concerten hecht het veel waarde aan de uitbouw van educatieve projecten. In het buitenland werd deFilharmonie uitgenodigd door belangrijke huizen als de Musikverein in Wenen en het Festspielhaus in Salzburg. Jaap van Zweden is chef-dirigent en wordt bijgestaan door hoofddirigent Philippe Herreweghe.

De Finse dirigent Hannu Lintu studeerde cello en piano aan de Sibelius Academie in Helsinki en specialiseerde zich in orkestdirectie bij Jorma Panula en Myung Whun Chung. In 1994 won hij de Nordic Conducting Competition in Bergen. Momenteel is hij artistiek directeur en chef-dirigent van het Tampere Philharmonic Orchestra. Daarvoor was hij artistiek directeur van het Helsingborg Symphony Orchestra en het Turku Philharmonisch Orkest. Hij werkt regelmatig samen met het Fins Radio Symfonieorkest en het Avanti! Chamber Orchestra, waarmee hij in 2005 het Summer Sounds Festival leidde. Hannu Lintu dirigeerde tal van orkesten en opera's en maakt ook diverse opnames van hedendaagse muziek, zoals recent die van de Finse componist Jouni Kaipainen en celloconcerto's voor Hyperion.

Geboren in Finland in 1976, begon Pekka Kuusisto op driejarige leeftijd viool te studeren. In november 1995 won hij als eerste Finse violist de internationale Jean Sibelius Vioolwedstrijd in Helsinki. Sindsdien zit hij op koers voor een bloeiende carrière. Sinds 1996 treedt hij op met gekende orkesten zoals het Royal Philharmonic, het BBC Symphony Orchestra, het Deutsches Symphonie Orchester Berlin, het Cleveland en Philharmonia Orchestra. Kuusisto werkt ook regelmatig samen met Vladimir Ashkenazy die hem in 2000 uitnodigde om samen met het Tsjechisch Filharmonisch Orkest een tournee te maken door Zuid-Amerika. In de zomer van 2001 maakte hij zijn debuut met het Chicago Symphony en het Philadelphia Orchestra. Hij is stichtend lid van het Helsinki Festival Orchestra en is samen met zijn broer Jaakko co-artistiek directeur van het Järvenpää Festival in Finland. Pekka Kuusisto neemt exclusief op voor het Ondine-label.

Uitvoerders en programma

deFilharmonie: orkest
Hannu Lintu: dirigent
Pekka Kuusisto: viool

—

Jean Sibelius (1865-1957)
Symfonie nr. 7 in C, opus 105 (1924)

Magnus Lindberg (1958)

Vioolconcerto (2006):

I
II
III

— pauze —

Sergei Prokofiev (1891-1953)
Symfonie nr. 7 in cis, opus 131 (1952):

- Moderato
- Allegretto
- Allegretto espressivo
- Vivace

Negatie of integratie: Prokofiev, Sibelius en Lindberg

'I do not believe contemporary music should define itself solely in terms of negation: I wish for a style which is capable of a much greater degree of integration.' Deze uitspraak van Magnus Lindberg, componist van het geprogrammeerde vioolconcerto, werpt niet enkel een licht op zijn eigen werk maar ook op dat van Prokofiev (1891-1953) en Sibelius (1865-1957). De drie componisten bevinden zich namelijk, elk op hun eigen manier, in het spanningsveld tussen negatie en integratie, tussen het ontkennen en het verwerken van de traditie, tussen modernisme en classicisme. De gebruikelijke wandeling door de muziekgeschiedenis heeft de aandacht vooral gericht op componisten die het muzikale materiaal verder hebben gebracht, die de vernieuwende stap voorwaarts hebben gezet. Deze avant-gardisten maken – althans wat het klinkende beeld betreft – een radicale breuk met het verleden. Vanavond gaat de aandacht uit naar zij die, in de luwte na het gevecht van de voorhoede, hun eigen soort evenwicht hebben gezocht.

Magnus Lindberg (1958) is een van de weinige hedendaagse componisten die erin slaagt artistieke authenticiteit te koppelen aan een zekere toegankelijkheid. Enerzijds mijdt hij pastiche of patchwork maar anderzijds negeert hij een zekere auditieve 'natuurlijkheid' niet te allen prijze. Met de integratie van invloeden gaande van Berio en Lachenmann over spectralisten als Grisey en Murail tot Stravinsky, Purcell en Sibelius heeft Lindberg een taal ontwikkeld die onvervreemdbaar modern is maar er tevens in slaagt de brug met het publiek te slaan. Volgens de Albanese violist Tedi Papavrami, zelf uitvoerder van het werk, voert het *Vioolconcerto* het publiek makkelijk mee. Her en der horen we, zonder twijfel als een hommage, verwijzingen naar het beroemde vioolconcerto van Sibelius. Ook

de uitzonderlijke sonore kwaliteit van beide stukken verbindt ze met elkaar. Bovendien componeerde Lindberg dit vioolconcerto voor Lisa Batiashvili die hij voor het eerst aan het werk hoorde tijdens de Sibelius Vioolwedstrijd in 1995. Sibelius' vioolconcerto is het verplichte werk in de finale. Tegelijk staat Lindbergs compositie stevig in de traditie van het virtuoze concerto. Moeite noch middelen worden gespaard om de viool in al haar facetten aan bod te laten komen.

Verder presenteert het programma van vanavond ons twee symfonieën uit de 20e eeuw. Enkel deze keuze geeft al blijk van een bepaalde houding ten opzichte van de traditie. Volgens 19e-eeuwse progressieven (zoals Liszt en Wagner) was de symfonie reeds met Beethoven gestorven. Anderen kennen die eer ten laatste aan Mahler toe, die zijn zwanenzang in 1910 componeerde. Symfonieën schrijven in 1924, laat staan in 1952, getuigt van een weinig hemelbestormende inborst. Dergelijke oppervlakkige oordelen hebben de receptiegeschiedenis van Sibelius ernstig parten gespeeld. Door in eenvoudige tegenstellingen te denken, ontbrak tot voor kort het kritische apparaat om Sibelius' modern classicisme naar waarde te schatten. Zijn *Symfonie nr. 7* vormt een uitstekende illustratie. Bij een beluistering zal het niemand ontgaan dat Sibelius' zevende een eendelig werk is. Dit is opmerkelijk aangezien symfonieën doorgaans meerdelig zijn. Enig denkwerk schuift Liszts *Pianosonate in b* naar voor: een eendelig werk met meerdere delen. Ook het symfonisch gedicht beoefent deze vier (of drie)-in-één formule. Is het dan misschien een symfonisch gedicht waarvan de beschrijvende titel is weggefallen en vervangen door de absolute variant? Ook de lengte van de symfonie stemt niet overeen

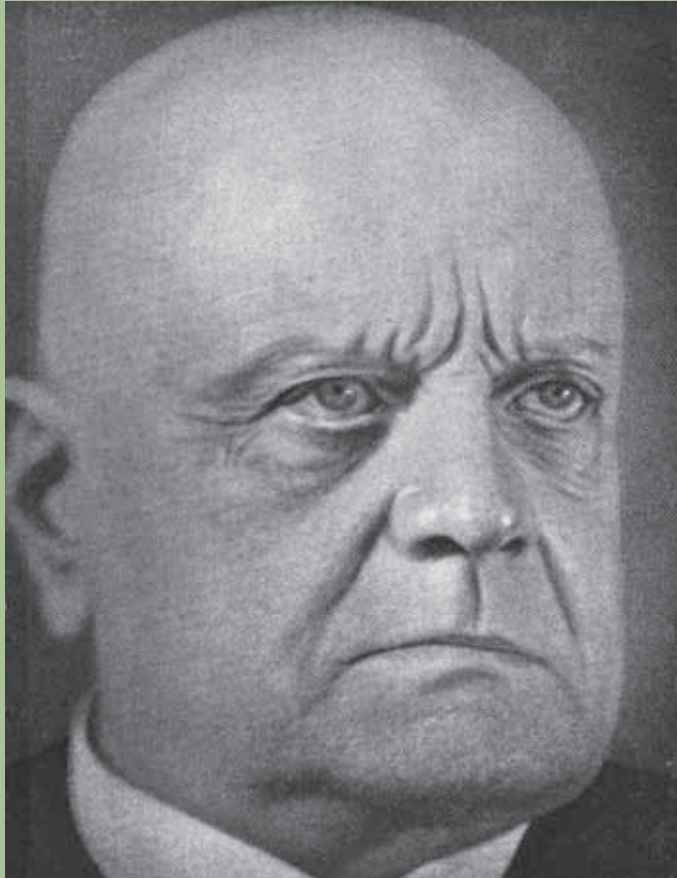
met de genreconventies van de laatromantiek. Sibelius' symfonie past ongeveer driemaal in de kortste symfonie van diens tijdgenoot Mahler.

Een en ander wordt verklaard door het oorspronkelijke opschrift van deze compositie '*Fantasia sinfonica*'. De compositie maakt, zoals gezegd, geen gebruik van de klassieke meerdeligheid en beroept zich evenmin op de gekende vormpatronen zoals sonate- of rondovorm. Dit laatste is zeer uitzonderlijk en werpt meteen de vraag op wat dan wel het interne organisatieprincipe is. De bekende musicoloog James Hepokoski beschrijft de vorm als 'een ad-hocstructuur die ontstaat door het aaneenschakelen van de transformationele processen van de muzikale ideeën zelf – een vorm die op de inhoud is gebaseerd en in een constant proces van wording is vervat'. Toch verliest Sibelius de totaalstructuur niet uit het oog. Dankzij het ordenende gebruik van een trombonethema dat driemaal terugkomt, heeft de luisteraar een houvast in dit organische geheel. Bovendien creëert het wisselende tempo een intern richtingsgevoel dat de toehoorder, bewust of onbewust, bij de hand neemt. Hierdoor heeft Sibelius' sublieme zevende enerzijds de architecturale volwassenheid en expressieve diepte van een symfonie, anderzijds heeft het de formele vrijheid van een symfonisch gedicht. Deze compositie is een van die werken die ons doet beseffen dat reële tijd en gevoelde tijd elkaar soms heftig kunnen tegenspreken.

Prokofievs laatste symfonie is in zekere zin heel wat klassieker. Ze verloopt in vier bewegingen, heeft een heldere opbouw en is vakkundig uitgewerkt. Critici wijzen echter op het gebrek aan kracht, conflict en doorleefd drama. Ze zien zijn *Symfonie nr. 7* als een

trieste eindnoot na de krachtige en intense vijfde en zesde symfonie. Maar de context verschoont Prokofiev; de laatste vijf jaar van zijn leven (1948-1953) waren bijzonder ongelukkig. Na een periode van minder streng toezicht op de kunsten tijdens de Tweede Wereldoorlog, verstrengde de controle van het communistische regime drastisch vanaf 1946. Onder leiding van Andrei Zhdanov, de culturele ideoloog van de partij, werd in 1948 een congres van sovjetcomponisten gehouden. Tijdens dit congres werd gewezen op de tekortkomingen van de toenmalige sovjetmuziek. De componisten die het hardst werden bekritiseerd waren Shostakovitsj en Prokofiev. Voor Prokofiev was het de eerste maal dat hij op een dergelijke directe wijze in contact kwam met het staatsapparaat. Zowel psychologisch als financieel – niemand durfde Prokofievs composities nog uitgeven, programmeren of uitvoeren – was dit een vernedering die hij nooit te boven kwam. De zevende symfonie is het resultaat van een mislukte poging om de voorschriften van de partij te verzoenen met zijn persoonlijke compositietaal. Het werk kon, dankzij zijn lyrische toon en directe gevoelsuitdrukking, wel op grote bijval rekenen bij zijn première in de Sovjet-Unie in 1952. De integratie van de culturele ideologie zorgde echter voor een verregaande negatie van de vurige en weerbarstige kant van Prokofiev.

Yves Knockaert

Jean Sibelius

concertmeester
Dimitri Ivanov

eerste viool
Eric Baeten
Peter Manouilov
Nana Hiraide
Yuko Kimura
Claire Lechien
Sihong Liang
Miel Pieters
Christophe Pochet
Françoise Queguiner
Natalia Tessak
Guido Van Dooren
Martine Visée
Bart Lemmens
Vania Batchvarova
Liesbet Jansen

tweede viool
Casper Bleumers
Tamas Sandor
Krystyna Bohacz
Xu Han
Liesbeth Kindt
Ilse Pasmans
David Perry
Lydia Seymourtier
Marjolijn Van der Jeught
Maartje Van Eggelen
Wim Lauwaert
Ann Lafaille
Cristina Scripcariu
Geraldine De Baets

altviool
Ayako Ochi
Rajmund Glowczynski
Ingrid Ceuppens
Wieslaw Chorosinski

Marija Krumes
Krzysztof Kubala
Peter Swaan
Bart Vanistendael
Lisbeth Lannie
Florian Peelman
Natalie Glas
Iris Roggeman

cello
Raphael Bell
Olivier Robe
Birgit Barrea
Diego Liberati
Maria Mudrova
Ilya Ryabokon
Mieczyslaw Szynal
Claire Bleumer
Herlinde Verheyden
Mathieu Jocqué

contrabas
Christian Vander Borgh
Jaroslav Mroz
Julita Fasseva
Jeremiusz Trzaska
Hekuran Bruci
Miguel Meulders
Sanne Deprettere
Jens Similox

fluit
Edith Van Dyck
Charlène Deschamps
Peter Verhoyen

hobo
Piet Van Bockstal
Sébastien Vanlerberghe
Dimitri Mestdag

klarinet
Benjamin Dieltjens
Ria Moortgat
Benoît Viratelle

fagot
Oliver Engels
Bruno Verrept

hoorn
Stefan Henke
Koen Cools
Morris Powell
Koen Thijs

trompet
Alain De Rudder
Luc Van Gorp
Steven Verhaert

trombone
Bart Van Nieuwenhuyze
Roel Avonds
Bernard Versavel
Joris Renders

tuba
Bernd Van Echelpoel

pauken
Pieterjan Vranckx

percussie
Ludo Cools
Mieke Buekers
Tom Pipeleers
Marc Dufour

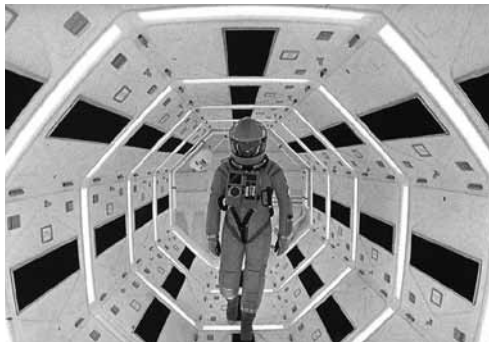
harp
Nabila Chajai

piano
Yutaka Oya

In de kijker

Thomas Zehetmair © Keith Pattison

2001: A Space Odyssey

za 09.04.2011 / 20.00 / Concertzaal

Orchestre des Champs-Élysées & Thomas Zehetmair / Schumann

Dat Schumann niet alleen dromerige pianomuziek schreef maar ook de symfonische kunst beheerste, bewijst het Orchestre des Champs-Élysées in zijn tweede symfonie. Daarnaast horen we zijn enige violconcerto, met solist Thomas Zehetmair. Dit werk bleef lang ongespeeld, achtergehouden door intimi die het als een product van Schumanns waanzin beschouwden.

vr 20.05.2011 / 20.00 / Concertzaal

Brussels Philharmonic / 2001: A Space Odyssey

Van alle filmmakers was Kubrick zonder twijfel de meest muzikale. De beelden van een ruimteschippkoppeling in combinatie met Johann Strauss' *An der schönen blauen Donau* zijn in het collectieve geheugen gegrift. Brussels Philharmonic vertolkt alle orkestwerken die Kubrick uitkoos voor de soundtrack bij zijn allergrootste film.

In het Concertgebouwcafé kunt u gezellig nagenieten met cultuurliefhebbers en mogelijk ontmoet u er ook de artiesten.

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02
IN&UIT, 'T ZAND 34, BRUGGE

